

ĐỊNH HƯỚNG GIÁ TRỊ NHÂN CÁCH QUÂN NHÂN ĐÁP ỨNG YÊU CẦU XÂY DỰNG QUÂN ĐỘI TRONG THỜI KỲ MỚI

ThS. Nguyễn Văn Hùng

Viện Khoa học XH&NV Quân sự, Học viện Chính trị

ThS. Nguyễn Tài Nguyễn

Trường Sĩ quan Chính trị

Tóm tắt: Định hướng giá trị nhân cách quân nhân là sự lựa chọn và khẳng định những giá trị chính trị, tư tưởng, giá trị đạo đức, lối sống, giá trị nghề nghiệp quân sự, thể hiện hệ thống thái độ, quan điểm, niềm tin của người quân nhân cách mạng đối với Tổ quốc và quân đội. Nhiệm vụ, phấn đấu đến năm 2030 "xây dựng Quân đội nhân cách mạng, chính quy, tinh nhuệ, hiện đại; vững mạnh về chính trị, tư tưởng, đạo đức, tổ chức và cán bộ" thì việc định hướng giá trị nhân cách quân nhân càng có vai trò to lớn.

Từ khóa: Quân nhân; giá trị nhân cách; xây dựng quân đội.

Nhân cách là tổng hòa các phẩm chất xã hội, được cá nhân lĩnh hội trong hoạt động và giao tiếp, phản ánh giá trị xã hội của cá nhân đó trong cộng đồng. Nhân cách tồn tại ở từng con người cụ thể, nó chính là mặt bản chất xã hội của cá nhân đó. Nhân cách không phải là sự cộng lại giản đơn các đặc điểm xã hội của cá nhân, mà đó là sự tích hợp, hòa quyện toàn bộ các phẩm chất xã hội, bao gồm cả ưu điểm, nhược điểm của mỗi con người để tạo thành "bộ mặt" xã hội của họ. Nhân cách được biểu hiện và phản ánh giá trị xã hội của cá nhân trong cộng đồng, giá trị của nhân cách mang tính xã hội, giá trị của nhân cách được đo bằng sự cống hiến của con người cho xã hội đem lại lợi ích cho xã hội.

Quân nhân là công dân đang phục vụ trong Quân đội nhân dân Việt Nam, do đó nhân cách quân nhân là tổng hòa những phẩm chất xã hội của mỗi quân nhân, tiêu biểu cho giá trị xã hội của cá nhân đó trong quân đội và xã hội. Giá trị nhân cách quân nhân được biểu

hiện ở hệ thống phẩm chất, năng lực, tài và đức trong thực tiễn quan hệ xã hội, quan hệ quân nhân với quân nhân. Dưới góc độ giá trị, nhân cách quân nhân là mối quan hệ, mức độ phù hợp giữa thang giá trị, chuẩn mực giá trị của mỗi quân nhân với thang giá trị và chuẩn mực giá trị của xã hội, quân đội. Mức độ và phạm vi phù hợp càng cao thì nhân cách quân nhân càng lớn.

Định hướng giá trị nhân cách quân nhân đáp ứng yêu cầu xây dựng quân đội thời kỳ mới là sự lựa chọn và khẳng định những giá trị chính trị tư tưởng, giá trị đạo đức lối sống, giá trị nghề nghiệp quân sự thể hiện thái độ, quan điểm, niềm tin của quân nhân đối với Tổ quốc và quân đội trong thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập quốc tế. Định hướng giá trị nhân cách quân nhân thể hiện khuynh hướng và sự phát triển chính trị, đạo đức, năng lực chuyên môn nghiệp vụ quân sự của quân nhân; thể hiện nội dung, tính chất, sự phong phú của sự phát triển nhân

cách quân nhân đáp ứng yêu cầu hoạt động quân sự. Đây là quá trình định hướng giá trị có ý thức làm chuyển biến những yêu cầu, chuẩn mực của xã hội, quân đội thành các phẩm chất, năng lực và giá trị của mỗi quân nhân. Định hướng giá trị nhân cách quân nhân cũng chi phối, ảnh hưởng đến sự biến đổi, phát triển nhân cách của quân nhân, bởi lẽ chính giá trị được lựa chọn theo hướng nào, cách nào sẽ giúp người quân nhân thay đổi thái độ, quan điểm và phương pháp xem xét giải quyết vấn đề. Do vậy, qua định hướng giá trị nhân cách quân nhân chúng ta sẽ biết được đặc trưng xu hướng phát triển của quân nhân để có thể có những biện pháp tác động phù hợp, đồng thời cũng chủ động giáo dục hệ thống giá trị nhân cách quân nhân phù hợp với đòi hỏi của sự phát triển đất nước và quân đội.

Mỗi thời đại, một giai đoạn lịch sử có kiểu loại nhân cách nhất định, do đó có kiểu định hướng giá trị nhân cách nhất định. Định hướng giá trị nhân cách quân nhân hiện nay theo hướng nhân cách xã hội chủ nghĩa, nhân cách con người Việt Nam hiện đại, nhân cách “Bộ đội Cụ Hồ”. Do đó, những giá trị nhân cách quân nhân hướng tới vừa kế thừa những giá trị chuẩn mực truyền thống của Bộ đội Cụ Hồ, vừa tiếp thu lĩnh hội những nét mới phù hợp với yêu cầu xây dựng quân đội cách mạng, chính quy, tinh nhuệ, từng bước hiện đại, ưu tiên hiện đại hóa một số quân chủng, binh chủng, lực lượng, phù hợp với đòi hỏi của xu thế thời đại, của sự nghiệp đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước và hội nhập quốc tế. Tựu chung lại, định hướng giá trị nhân cách quân nhân đáp ứng yêu cầu xây dựng quân đội thời kỳ mới tập trung vào ba nhóm giá trị cơ bản sau: giá trị định hướng chính trị, tư tưởng, giá trị văn hóa, đạo đức, lối sống và giá trị nghề nghiệp.

Những giá trị chính trị tư tưởng: đối với

quân nhân có bản lĩnh chính trị vững vàng, kiên định mục tiêu độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội, có ý chí quyết tâm cao; trung thành tuyệt đối và sẵn sàng chiến đấu hy sinh, bảo vệ Đảng, Nhà nước, nhân dân và chế độ xã hội chủ nghĩa. Cảnh giác, chủ động phòng chống có hiệu quả “diễn biến hòa bình”, âm mưu “phi chính trị hóa” quân đội của các thế lực thù địch cũng như sự suy thoái; “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa”, chống mọi biểu hiện tư tưởng “dân sự hóa”, hạ thấp vai trò của quân đội. Định hướng giá trị chính trị, tư tưởng chịu sự quy định của hệ tư tưởng và thế giới quan giai cấp sâu sắc. Đó là chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, đường lối, quan điểm của Đảng Cộng sản Việt Nam. Định hướng giá trị chính trị, tư tưởng có vai trò là hạt nhân, quyết định phương hướng, nội dung cơ bản trong định hướng giá trị nhân cách quân nhân.

Những giá trị văn hóa, đạo đức, lối sống: là những giá trị được người quân nhân lựa chọn và đánh giá thể hiện thái độ ứng xử của họ đối với thiên nhiên, con người, xã hội, tập thể, đồng đội, gia đình và bản thân mình, được dư luận ủng hộ. Giá trị văn hóa là thước đo mức độ nhân bản của người quân nhân cách mạng, được thể hiện trên các phương diện: văn hóa ứng xử, văn hóa nhận thức, văn hóa tổ chức đời sống kết hợp trong một hệ thống hữu cơ. Giá trị đạo đức, lối sống là kết quả của mối quan hệ xã hội của người quân nhân trong điều kiện hiện nay, do vậy nó chiếm một vị trí rất quan trọng trong hệ thống giá trị nói chung của quân nhân. Những giá trị văn hóa, đạo đức, lối sống của quân nhân hiện nay là sự hòa quyện chặt chẽ giữa những đặc tính của con người Việt Nam hiện đại đó là: yêu nước, nhân ái, nghĩa tình, trung thực, đoàn kết, cần cù, sáng tạo; với những phẩm chất đặc trưng nổi bật của “Bộ đội Cụ Hồ”

như: trung với Đảng, hiếu với dân, có ý chí quyết thắng, yêu thương đồng chí, đồng đội... Giá trị văn hóa, đạo đức, lối sống chịu sự tác động, quy định của giá trị chính trị, tư tưởng nhưng nó được hình thành chủ yếu dưới kết quả giáo dục, rèn luyện và tu dưỡng của mỗi quân nhân.

Giá trị nghề nghiệp: thể hiện năng lực của người quân nhân trong hoạt động quân sự, một hoạt động đặc thù của xã hội. Năng lực hoạt động quân sự của quân nhân được biểu hiện tập trung ở trình độ giỏi tác chiến độc lập bằng vũ khí có trong biên chế cũng như được tăng cường binh khí, kỹ thuật hiện đại, tác chiến hiệp đồng quân chủng, binh chủng. Vai trò, vị trí của giá trị nghề nghiệp rất to lớn, bởi lẽ năng suất, chất lượng, hiệu quả hoạt động quân sự, sự nhiệt tình, hứng thú và yên tâm công tác phụ thuộc nhiều vào định hướng, lựa chọn giá trị nghề nghiệp, vào xu hướng nghề nghiệp của mỗi quân nhân.

Sự phát triển hoàn thiện nhân cách quân nhân đáp ứng yêu cầu xây dựng quân đội hiện nay là sản phẩm tổng hợp của những yếu tố khách quan và nhân tố chủ quan. Mặt khách quan là sự quy định, chi phối của những điều kiện kinh tế, chính trị, xã hội, quân sự. Mặt chủ quan là tính tích cực hoạt động và nỗ lực vươn lên của mỗi quân nhân nhằm hướng tới những chuẩn giá trị đích thực. Có thể xác định vai trò của định hướng giá trị nhân cách quân nhân đối với việc phát triển nhân cách quân nhân đáp ứng yêu cầu xây dựng Quân đội nhân dân Việt Nam cách mạng, chính quy, tinh nhuệ, từng bước hiện đại hiện nay ở các phương diện sau đây:

Định hướng giá trị nhân cách quân nhân giữ vai trò quan trọng trong giáo dục, nâng cao nhận thức, thái độ của mỗi quân nhân đối với các chuẩn mực con người mới xã hội chủ nghĩa cũng như phẩm chất nhân cách “Bộ đội

Cụ Hồ” trong thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa xây dựng và bảo vệ vững chắc Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa. Nó có vai trò quan trọng đối với việc hình thành những quan điểm cơ bản, những nguyên tắc, quy tắc chuẩn mực giá trị cho quân nhân. Nó còn giúp cho mỗi quân nhân có khả năng lựa chọn, đánh giá các hiện tượng xã hội, đánh giá tư cách và hành vi của bản thân mình. Thông qua quá trình định hướng giá trị nhân cách, giúp mỗi quân nhân nhận thức một cách có hệ thống các giá trị chính trị, giá trị đạo đức, lối sống, giá trị nghề nghiệp hoạt động quân sự theo quan điểm chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh và của Đảng Cộng sản Việt Nam, trên cơ sở đó mà tự hoàn thiện, tự phát triển các phẩm chất chính trị, tư tưởng, đạo đức, nghề nghiệp đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ. Định hướng giá trị nhân cách giúp cho mỗi quân nhân có thái độ đấu tranh không khoan nhượng với những phản giá trị, nhằm thực hiện âm mưu “diễn biến hòa bình”, thúc đẩy “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa” trong nội bộ quân đội của các thế lực thù địch và bọn phản động.

Định hướng giá trị nhân cách không những giúp cho quân nhân nhận thức đúng đắn các giá trị xã hội của nhân cách mà còn là phương thức phát triển, hoàn thiện phẩm chất cá nhân của mỗi quân nhân. Sự lĩnh hội các quan điểm, nguyên tắc chuẩn mực giá trị thông qua giáo dục và tự giáo dục, kết hợp chặt chẽ giữa giáo dục và hoạt động thực tiễn... sẽ giúp cho mỗi quân nhân nâng cao hiệu quả trong quá trình lựa chọn, tiếp nhận, khả năng vươn tới hoàn thiện các phẩm chất cá nhân đáp ứng yêu cầu ngày càng cao của nhiệm vụ bảo vệ Tổ quốc.

Định hướng giá trị nhân cách là cơ sở của hành vi, lối sống của quân nhân có vai trò to lớn thúc đẩy quá trình tự giáo dục, nội tâm

hóa các giá trị xã hội thành phẩm chất cá nhân phù hợp với chức trách, nhiệm vụ của mỗi người.

Khả năng tự ý thức, tự điều chỉnh hành vi là đặc trưng bản chất của con người. Thế nhưng hiệu quả của sự tự ý thức, điều chỉnh hành vi lại phụ thuộc vào sự nhận thức sâu sắc những quan điểm, nguyên tắc chuẩn mực giá trị đúng đắn. Đây chính là cơ sở để quân nhân nâng cao tính tự giác và khả năng điều chỉnh hành vi của mình. Bởi những chuẩn mực giá trị là yêu cầu khách quan của xã hội, do đó nó vừa là mục tiêu để họ phấn đấu vươn tới, vừa là căn cứ để họ tự kiểm tra, tự đánh giá các phẩm chất nhân cách của cá nhân mình. Trên cơ sở đó giúp cho mỗi quân nhân nhận biết được cái đã có và cái cần phải có, cái đúng và cái sai trong ý thức và hành vi của mỗi người.

Trong xã hội ta hiện nay, các giá trị đang vận động đan xen, đấu tranh với nhau, giữa các giá trị truyền thống và hiện đại, giữa giá trị tiến bộ và lạc hậu... Các khuynh hướng phát triển tích cực theo định hướng xã hội chủ nghĩa ngày càng gia tăng. Bên cạnh đó, những tác động tiêu cực của mặt trái cơ chế thị trường, sự phá hoại của các thế lực thù địch và tàn dư của quá khứ là một lực cản lớn đến quá trình định hướng giá trị nhân cách quân nhân. Sự suy thoái về chính trị, tư tưởng, đạo đức, lối sống của một bộ phận không nhỏ cán bộ đảng viên; một số hiện tượng tham nhũng, đặc quyền đặc lợi không được đấu tranh kiên quyết, xử lý nghiêm minh; nhiều cán bộ giữ tác phong gia trưởng, quan liêu, độc đoán. Những quan điểm, nguyên tắc, chuẩn mực giá trị đúng đắn sẽ giúp cho mỗi quân nhân điều chỉnh hành vi của mình theo chuẩn mực xã hội chủ nghĩa. Kiên quyết đấu tranh với những hành vi phản giá trị, phản nhân văn trong đời sống xã hội và trong nhận thức tư tưởng của mỗi người. Xã hội và quân đội

bằng giáo dục, thuyết phục, bằng biện pháp tư tưởng và tổ chức để làm cho mỗi quân nhân tự giác tiếp nhận những giá trị đúng đắn, đồng thời phê phán nghiêm khắc, đấu tranh kiên quyết với những hành vi phản giá trị, phản nhân văn trong cuộc sống. Quân nhân vừa là khách thể, vừa là chủ thể của quá trình định hướng giá trị nhân cách. Sự tự giác, tự nguyện của mỗi người là nhân tố bên trong của điều chỉnh hành vi theo những chuẩn mực giá trị theo định hướng xã hội chủ nghĩa.

Định hướng giá trị nhân cách quân nhân đáp ứng yêu cầu xây dựng quân đội hiện nay là vấn đề quan trọng mang tính nhân văn sâu sắc nhằm phát huy nhân tố con người trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, góp phần bảo vệ và phát triển chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, phẩm chất nhân cách “Bộ đội Cụ Hồ” trong điều kiện mới. Trước yêu cầu “*Đến năm 2025, cơ bản xây dựng quân đội tinh, gọn, mạnh tạo tiền đề vững chắc phấn đấu đến năm 2030 xây dựng Quân đội nhân cách mạng, chính quy, tinh nhuệ, hiện đại; vững mạnh về chính trị, tư tưởng, đạo đức, tổ chức và cán bộ*”; đồng thời góp phần làm thất bại âm mưu “phi chính trị hóa” của các thế lực thù địch thì việc định hướng giá trị nhân cách quân nhân càng có ý nghĩa cực kỳ quan trọng./.

Tài liệu tham khảo

1. A.N.Lêônchiép, *Hoạt động ý thức nhân cách*, Nxb Giáo dục, Hà Nội, 1998.
2. *Chủ nghĩa xã hội và nhân cách*, Tập 1, Nxb Sách giáo khoa Mác-Lênin, Hà Nội, 1983.
3. Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, tập I, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2021